

Mare

LEIDS UNIVERSITAIR WEEKBLAD 47STE JAARGANG — N° 03 — 21 SEPTEMBER 2023

Mishandeling Oud-
bestuurslid van Njord
krijgt taakstraf

2

Huilen is niet erg

Geneeskundestudent Creamo Alli (21) verdient bij als
uitvaartbegeleider. 'Kinderen roepen soms: "Oma is weg!"'

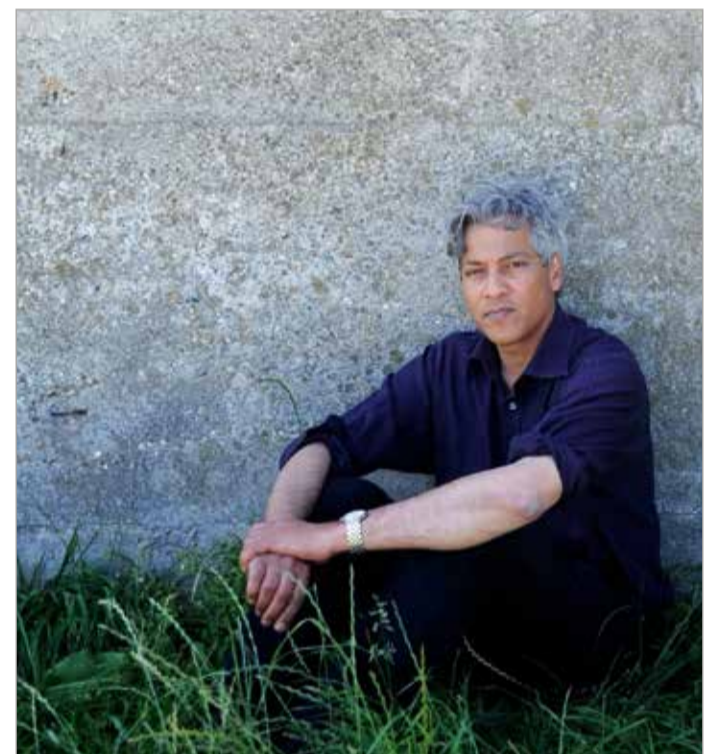

16

12

Promoties Waarom Leiden het
lekenpraatje moet invoeren

Verguisde wijsneus De Surinaamse intellectueel Anil
Ramdas werd bewonderd. Maar na 9/11 wilde niemand
hem meer horen, aldus biograaf Karin Amatmoekrim

8

Vergeeten vaders Ze hebben 'een duidelijke voorbeeldfunctie' maar krijgen onvoldoende
aandacht in ouderschapsonderzoek, vindt opvoedkundige Else de Vries. 'Daarom deed ik
mijn experimenten juist in het weekend'

7

10

Zwart over wit Hoe het slaver-
nijverleden kunst beïnvloedt

Taakstraf voor oud-bestuurslid Njord na mishandeling op gala

De rechter heeft een oud-bestuurslid van Njord 60 uur taakstraf opgelegd voor mishandeling op een gala van de vereniging vorig jaar. Ook moet de dader schadevergoeding betalen aan het slachtoffer.

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN
FOTO MARC DE HAAN

Het incident vond vorig jaar in november plaats in kasteel De Berckt in Baarlo, Limburg, op een gala van roeivereniging Njord. Het slachtoffer deed aangifte van zware mishandeling bij de politie. Op 25 augustus oordeelde de politierechter dat er sprake was van 'mishandeling met zwaar lichamelijk letsel tot gevolg', bevestigt de rechtbank. Het oud-bestuurslid heeft 60 uur taakstraf gekregen en het slachtoffer krijgt 2.160,78 euro schadevergoeding.

In een verklaring licht de advocaat van het veroordeelde oud-bestuurslid toe dat het ging om een 'enkelvoudige mishandeling met zwaar lichamelijk letsel tot gevolg'. 'Er is geen sprake van een (opzet op) zware mishandeling; het zware letsel is een naar en onbedoeld gevolg van de klap. Er is door de rechter vastgesteld dat er éénmaal geduwd en éénmaal geslagen is. Bovendien is vastgesteld dat de aangever zelf deels verantwoordelijk is voor de geleden schade vanwege eigen schuld aan het incident. De partijen zijn voor 75 (dader) en 25 (slachtoffer) procent aansprakelijk door hun handelen in de aanleiding en de feiten.' Het bestuur van Njord schorste het oud-bestuurslid destijds na het incident tijdelijk van de vereniging. Die schorsing werd later definitief. In augustus heeft Njord opnieuw een bestuurslid geschorst. De quaestor (penningmeester) van de roeivereniging zou zonder aanleiding iemand met de vlakke hand hebben geslagen en zich ook tegen anderen herhaaldelijk hebben misdragen. Hij is voor zes weken geschorst en is ontslagen als bestuurslid.

Toeslag voor studenten met beperking wisselt enorm

Studenten met een beperking die in Den Haag wonen krijgen twee keer zoveel studietoelage (334 euro) als studenten die in Leiden of Leiderdorp wonen (167 euro).

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK
FOTO ANP

Dat blijkt uit een rondgang langs de drie gemeentes. Het gaat om een studietoelage voor studenten die als gevolg van een ziekte of gebrek 'structureel niet in staat zijn naast de studie inkomsten te verwerven' maar geen recht hebben op een Wajong-uitkering. Vorige week bleek uit een onderzoek van belangenorganisatie Ieder(in) dat iedere student vanaf 18 jaar met een beperking maandelijks recht heeft op minstens 167 euro. Sinds 1 april 2022 is dat bedrag vastgesteld op basis van een landelijke norm. Voordat die landelijke norm er was, verschilde dat bedrag namelijk per gemeente en dat zorgde voor ongelijkheid.

Desondanks rapporteert Ieder(in) nu dat 42 procent van alle gemeenten nog steeds een te laag bedrag op diens website vermeldt. Dat gold tot afgelopen maand ook voor de gemeente Leiden. Die meldde vorige week nog dat 18-jarigen 150 euro kregen, maar na vragen van *Mare* is dit inmiddels aangepast naar 167 euro. 'De gemeente hanteert de landelijke norm', aldus woordvoerder Taylor Mae Bouwman. 'De informatie op de website was niet geactualiseerd. Daarom stond per abuis nog oude informatie op onze website.' Bovendien wijst Bouwman erop dat dit bedrag ook geldt voor studenten die in Leiderdorp wonen. Echter staat op diens website een nog veel lager bedrag vermeld, namelijk 100 euro. De gemeente Leiderdorp reageerde niet op de vraag of deze informatie niet actueel is of dat ze de norm negeert. De gemeente Den Haag kiest ervoor een stuk ruimer te compenseren: 18-jarigen krijgen daar 334 euro, precies twee keer zo veel als de norm. 'Wij hebben vanuit billijkheid die keus gemaakt om alle studenten, dus los van de leeftijd, het bedrag van 334 euro toe te kennen', zegt woordvoerder Paula Anastácio Palaio. Het normbedrag is een 'minimumbedrag, gemeenten kunnen zelf de keus maken om een hoger bedrag uit te keren'. Wel erkent ze dat hierdoor verschillen blijven bestaan tussen studenten die in verschillende gemeenten wonen. 'Stordig, maar fijn dat de gemeente Leiden de infor-

matie heeft geactualiseerd', reageert woordvoerder van Ieder(in) Dagmar Heijsteeg. 'Het leek ons ook logischer om deze regeling via Duo te beleggen, maar de gemeenten willen het liever zelf doen. Maar dan moeten ze het wel goed doen en de juiste informatie beschikbaar stellen. Die norm is gewoon verplicht.' Dat de gemeente Den Haag meer betaalt, vindt ze geen probleem. 'Voor 1 april 2022 was er echt willekeur. Sommige studenten kregen een beetje, anderen helemaal niets. Met de ondergrens van 167 euro is dat rechtgetrokken. Dat Den Haag ervoor kiest meer te geven, is beleidsvrijheid. Dat kan dus verschil opleveren, maar misschien is dat een goede reden om in Den Haag te gaan wonen.' Naast het feit dat informatie omtrent de studietoelage vaak niet juist of onvolledig is, is de regeling ook niet erg bekend onder de doelgroep, blijkt uit de opgevraagde cijfers. De gemeente Leiden laat weten dat momenteel 103 studenten de toeslag ontvangen. De gemeente heeft ook de cijfers van Leiderdorp: daar krijgen maar vijf studenten de toeslag. 'Het klopt dat de toeslag onder de doelgroep niet erg bekend is', erkent Anastácio Palaio van de gemeente Den Haag. Wel probeert ze de regeling 'jaarlijks actief onder de aandacht van alle onderwijsinstellingen in onze stad te brengen'. Dat lijkt te werken: 'In 2023 kregen wij aan 190 studenten deze toeslag uit, terwijl dat voor de invoering van de nieuwe regeling altijd rond de 75 studenten lag.'

Waarom bomen magisch zijn (en jouw stress kunnen verminderen)

De druppels zitten weer op mijn raam, maar gelukkig komt de glazenwasser morgen. Dan kan ik weer mooi uitkijken op de nieuwe blokkendozen die als paddenstoelen aan de Lammenschansweg uit de grond zijn gestampt. Helaas, het was een mooie zomer, maar de bomen en planten hebben ook weer hun winterse metamorfose nodig. Ze hoeven weer wat minder hun best te doen want pas in de lente versieren ze zichzelf weer met de aangename aanblik van een goede haarbos bladeren. Wat is dat toch, dat het zo aangenaam is om naar een boom te kijken en te zien hoe die bladeren dansen op de wind die vanuit Katwijk naar Leiden is gekomen?

Het antwoord: fractale geometrie. Nu weet ik nog steeds niet echt wat het betekent, maar Lucy Jones schrijft in het heerlijke boek *Losing Eden, Why our Minds need the Wild* dat de vele geometrische vormen die de natuur kent het allerplezierigst voor het oog zijn. Onze ogen gaan er goed op, laten we maar zeggen. Het is die esthetiek van de bladeren die ons tot rust brengt, ons een

beetje dopamine laat aanmaken en die ons creatiever én empathischer maakt. Kijk, dat is een leuke meevaller.

De esthetiek van bladeren brengt ons tot rust en geeft ons een beetje dopamine

Hoe test je zoets? Nou, bijvoorbeeld met mensen die revalideren in een ziekenhuis. De eerste groep kijkt vanuit de slaapzaal uit op een bakstenen muur, de andere groep heeft uitzicht op een aantal bomen die vlak bij het raam staan. Wat blijkt? De tweede groep is significant goedgemusterd dan de eerste en eerder in staat om naar huis te gaan.

Bomen zijn magisch en we hebben ze dus blijkaar nodig, zowel voor onze mentale als lichamelijke gezondheid.

Julie hoeven Jones' boek natuurlijk niet te lezen (ik raad

het wel aan), maar ik kan nu wel vertellen wat je voortaan moet doen als deadline stress je weer wat te veel wordt wanneer je in de UB zit. Ga niet in je pauze dat stomme gesprek aan met je disputusgenoot over het barfje van gisterenavond en vermijd die peuk even.

Nee, steek gewoon even de straat over en loop eens onze hortsu botanicus binnen. Aanschouw al die geuren, kleuren en vormen die al die merkwaardige planten en bomen kennen. Wij dragen allemaal bij aan de wetenschap aan de universiteit, dus vertrouw de wetenschap er ook maar op dat je stressniveau significant vermindert als je omgeeft met al die flora, fauna, biotopen en hoe je het ook noemen wilt.

Als je geluk hebt, leidt het je ook nog eens af van die ellendige scriptie die je nog moet schrijven, waardoor je juist de beste ideeën krijgt om die scriptie puzzel te klaren. De beste gedachten komen naar boven als je een stukje wandelt of onder de douche staat.

Denk maar zo: jij doet je best, maar weet je hoe al die planten in de hortsu allemaal hun best doen? Ze staan maar, ze groeien wat, ze fotosynthetiseren als een malle erop los én ze zijn bezig om jouw stress even te verminderen. Koning Charles zei ooit dat hij tegen zijn planten praatte om same te blijven. Nu hoeft het van mij niet per se om dat ook te doen, maar loop eens naar die prachtige reuzenvaren in de Hortus en zeg eens: dankjewel, reuzenvaren.

‘Ik hoop dat ik een rolmodel kan zijn’

Pauline Vincenten (38) is sinds deze maand begonnen als de nieuwe universiteitsraadsvoorzitter. ‘Ik spreek de taal van de werkgever én de wetenschappers.’

DOOR VINCENT BONGERS

Wat is uw achtergrond?

‘Ik heb in Leiden politicologie gestudeerd en daarna nog een master gender en etniciteit gedaan in Utrecht. Ik heb me gespecialiseerd in beleid op het gebied van diversiteit, inclusie en gelijke kansen. Verder ben ik ambtelijk secretaris van de centrale studentenraad van de Universiteit van Amsterdam geweest. Dat was een roerige tijd, namelijk tijdens de bezetting van het Maagdenhuis. ‘Ik was HR-adviseur bij de Leidse rechtenfaculteit en hield me daar bezig met hoe je een goede werkomgeving voor iedereen creëert. Dat is in deze nieuw functie ook heel nuttig. Ik weet hoe het er op de werkvloer aan toegaat en heb ook veel contact met studenten.’

Waarom wilde u voorzitter worden?

‘De samenwerking tussen studenten en werknemers trekt me heel erg. Dat geldt ook voor het onderhouden van contacten met de faculteits- en dienstraden. Op die manier ben je bij de hele universiteit betrokken. Ik spreek de taal van de werkgever én de wetenschappers en ken de hiërarchie en de bestuurlijke gevoelheden. Verder heb ik een prima studietijd gehad in Leiden. Het was echter zoveel fijner geweest als ik een lesbische of homoseksuele docent had gekend waarvan ik kon denken “Je kunt zo zijn, en gewoon een leuk leven hebben!” ‘Ik hoop dat ik een rolmodel kan zijn voor jongere collega’s en studenten. Dat ik kan laten zien dat er echt ruimte is voor allerlei verschillende mensen binnen de universiteit en dat je in al je eigenheid je werk kunt doen en wordt gewaardeerd.’

De vorige voorzitter is door de raad weggestuurd. Ook stapte er een raadslid op vanwege de ‘verziekte sfeer’ in de raad. Hoe gaat u de medezeggenschap in rustiger vaarwater brengen?

‘Van een verziekte sfeer heb ik gelukkig niets gemerkt. Ik bespeur juist een heel goede sfeer. De leden stellen zich heel constructief op. We kijken vooruit.’

De raad heeft nu weer een onafhankelijke voorzitter. Dat was de afgelopen periode niet zo. Vanwaar deze verandering?

‘De raad heeft bewust gekozen voor een voorzitter die geen lid van de raad is. Ik heb geen politiek belang bij wat er besproken wordt en wat de raad ergens van vindt. Dat helpt om de dialoog tussen het college en de raad zo harmonieus en effectief mogelijk te laten verlopen.’

Een van de klachten van raadsleden is dat ze niet voldoende geïnformeerd worden. Wat gaat u daaraan doen?

‘Als voorzitter heb ik daarin een sleutelrol. Ik heb regelmatig overleg met

het college en ik breng dan over hoe de raad ergens in staat. Ik kan direct terugkoppelen hoe het college ergens over denkt. Door mijn goede netwerk binnen de universiteit kan ik hopelijk in een eerder stadium beleidsmedewerkers vragen wat er aan zit te komen.’

U gaat in uw benoemingspeech in op het belang van inclusiviteit en diversiteit. Speelt de raad daar ook een rol in?

‘Zeker. Het is een van de taken van de medezeggenschap om de toegankelijkheid van de universiteit te bevorderen. Dan gaat het niet alleen om diversiteit, maar ook letterlijk om de toegankelijkheid van gebouwen. Bijvoorbeeld voor mensen die slechterend of slechtziend zijn.’

U zei ook dat een aantal procedures waar het afgelopen jaar onduidelijkheid over was, beter moet worden beschreven. Wat bedoelt u daarmee?

‘Een leidinggevende heeft bepaalde verwachtingen van een werknemer en vice versa. Als iemand niet aan die verwachtingen voldoet, kun je die daarop aanspreken. Een gekozen raadslid heeft geen leidinggevende, en dat is alleen maar goed. Dat geldt ook voor de voorzitter.’

‘Maar als het niet goed loopt in de raad, wat kun je dan doen? Nu is dat niet helemaal helder. Denk bijvoorbeeld aan het koppelen van de vergoeding voor het raadslidmaatschap aan de aanwezigheid. Of zelfs het lidmaatschap afhankelijk maken van de aanwezigheid. Dat moeten we nog met de raad bespreken.’

De opkomst bij de verkiezingen is laag. Wat wil u hieraan doen?

‘We moeten zichtbaarder worden en ook beter samenwerken met de faculteits- en dienstraden. De lijntjes moeten korter en mensen moeten meer worden betrokken bij wat er speelt in de raad. Er is nu een functionaris medezeggenschap, die heeft daar ook ideeën voor.’

Dit hadden we niet alleen willen doen

Jully Acuña Suarez en Marcelo Marques Miranda zijn partners, zowel binnen als buiten de wetenschap. Woensdag promoveerden ze samen op hetzelfde proefschrift.

DOOR MARK REID
FOTO'S MARC DE HAAN

In het kantoor van de pedel in het academiegebouw zit Jully Acuña Suarez woensdagochtend te wachten tot ze haar proefschrift mag verdedigen. De Colombiaanse promovendus is zenuwachtig, maar in tegenstelling tot bij een normale promotie, is ze dat niet alleen voor zichzelf.

Naast haar zit de Portugese Marcelo Marques Miranda, haar partner binnen de wetenschap en daarbuiten. Direct aansluitend op haar promotie is hij aan de beurt om hetzelfde proefschrift te verdedigen. Twee promovendi die samen een proefschrift schrijven en daarop allebei hun doctorstitel halen. Het is een zeldzaamheid, maar niet de eerste keer dat het in Leiden gebeurt. Aan de dikte van het proefschrift te zien was het een succesvolle samenwerking, met 600 pagina's is het makkelijk twee keer zo dik als een gemiddelde dissertatie.

Het is dan ook niet de eerste keer dat het tweetal samenwerkt. Marques Miranda en Acuña Suarez ontmoetten elkaar tien jaar geleden toen ze in Duitsland studeerden. Sindsdien zijn ze een stel doen ze samen onderzoek.

‘Ik ben van huis uit kunstenaar’, vertelt Acuña Suarez, ‘en Marcelo is archeoloog. Maar we doen allebei onderzoek naar cultureel erfgoed, zo kwamen we bij elkaar uit. We deden tijdens onze studie onderzoek naar inheemse groepen in Thailand. Het probleem was dat wij geen Thais spraken en zij geen Engels. Dat maakte het wel lastig. Dus gingen we kijken of er ergens anders ter wereld een plek was waar die taalbarrière minder zou zijn, en zo kwamen we uit bij de Kamëntśá, een inheemse bevolkingsgroep in Colombia.’ De onderzoekers besloten allebei te gaan promoveren. Marques Miranda kreeg een plek in Leiden aangeboden bij emeritus hoogleraar archeologie Maarten Jansen. Acuña Suarez zou aanvankelijk in Duitsland aan de slag gaan.

‘De academie is heel individualistisch, terwijl samenwerken juist de toekomst is’

Marques Miranda: ‘Toen ik tegen mijn begeleider zei dat Jully in Duitsland ging starten aan hetzelfde onderwerp, vertelde hij me dat je in Leiden een gezamenlijk proefschrift kan schrijven. Hij stelde voor dat Jully naar Leiden kwam om samen aan het onderzoek te werken. Dat leek ons een goed idee.’

Samen onderzocht het stel wat er was overgebleven van het culturele erfgoed van de Kamëntśá. Marques Miranda: ‘We hebben gekeken naar hoe missionarissen de religie en cultuur hebben geprobeerd uit te roeien. Dat gebeurde met fysiek geweld, maar ook door christelijke feestdagen te plannen op momenten dat de Kamëntśá hun eigen ceremonies hielden. Die raakten daardoor in onbruik.’

‘Het doel van de missionarissen was om de inheemse cultuur te vernietigen en de mensen te veranderen in “nuttige burgers”. Wij willen juist onze blik op deze bevolkingsgroep dekoloniseren, zowel in de wetenschap als in de manier waarop naar hun cultureel erfgoed wordt gekeken in musea.’

‘Het was soms wel lastig om samen te werken. We hebben allebei verschillende werkritmes. Ik schrijf graag, Jully spreekt liever. Maar we hebben dezelfde ideeën en zijn er samen uitgekomen.’ Acuña Suarez: ‘Dan maakt het niet uit dat hij een archeoloog is en ik vanuit de kunsten werk. We deden samen veldwerk in dezelfde gemeenschap, en daar was het veel makkelijker om samen te werken. Als je alleen bent, ben je echt op jezelf aangewezen. We moesten contact onderhouden met veel verschillende mensen in die gemeenschap en dat was met zijn tweeën een stuk beter te doen.’

‘Hoog... geleerde opponens, zeer... geleerde opponens.’ Vlug oefenen de promovendi nog even met een blaadje met de Nederlandse aanspreekvormen van de promotiecommissie. Dan geeft

de pedel het teken dat het tijd is om te beginnen. Het spiekbriefje wordt snel tussen de pagina's van het proefschrift gestopt. Hebben ze onderling afgesproken dat Acuña Suarez als eerste gaat? ‘Nee, de pedel heeft dat gewoon zo bepaald. Mijn naam staat als eerste op het proefschrift, misschien daarom?’

Ze worden apart ondervraagd door dezelfde promotiecommissie, maar vooraf zijn er afspraken gemaakt over de inhoudelijke verdeling. Dat betekent ook dat Marques Miranda gewoon in de zaal kan zitten als Acuña Suarez als eerste aan de beurt is om het proefschrift te verdedigen. Marques Miranda: ‘Sommige mensen dachten dat we een gezamenlijk diploma zouden krijgen, maar we krijgen er gelukkig ieder een apart. Wel zo handig als we ergens willen solliciteren.’

Twee keer een ‘hora est’ van de pedel later is de universiteit een stel doctoren rijker. Acuña Suarez is enorm opgelucht. ‘Ik was enorm gespannen. Veel meer dan Marcelo, die leek de hele tijd kalm te blijven.’ Toch is Marques Miranda na een lange omhelzing met zijn partner ook geraakt. ‘Het is jaren aan werk die vandaag bijeen is gekomen. Terugkijkend kan ik het me amper voorstellen dat ik dit alleen had moeten doen. Dan was ik er zeker minder tevreden mee geweest.’

Raden ze nu alles achter de rug is andere onderzoekers ook aan samen te promoveren? Acuña Suarez: ‘Ik hoop heel erg dat Leiden de mogelijkheid om samen een proefschrift te schrijven in stand houdt. Zo kun je interessante dwarsverbanden tussen disciplines leggen die je niet krijgt als je alleen werkt.’ Marques Miranda: ‘Zonder twijfel. De academische wereld kan heel individualistisch zijn, terwijl samenwerken juist de toekomst van de wetenschap moet zijn. We zijn niet alleen onderzoekers, we zijn ook mensen.’

Kritiek die pijn doet

Bij depressieve tieners komt kritiek van ouders extra hard aan, ontdekte Lisanne van Houtum. 'Negatief commentaar blijft beter hangen.'

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

'Jongeren met een depressie vinden het erg om kritiek te krijgen', zegt promovendus Lisanne van Houtum. 'Bij gezonde jongeren daalt hun stemming met name als ze zich niet kunnen vinden in de kritiek. Als ouders commentaar geven waarmee ze het eens zijn, blijft hun stemming neutraal. Bij jongeren met depressie zien we dat effect veel minder.' Die tieners trekken zich namelijk alle vormen van kritiek aan, óók als ze het ermee eens zijn. 'Ze filteren minder.'

Voor het onderzoek, dat deel uitmaakt van een groter VICI-project van hoogleraar stressgerelateerde psychopathologie Bernet Elzinga, zijn tachtig pubers zonder klachten (en 151 ouders) onderzocht, en 35 jongeren met depressie (en 63 ouders). Ze vulden vragenlijsten in, hielden via een app dagboeken bij en ondergingen hersenscans. Op dat laatste heeft Van Houtum zich voornamelijk gericht. Dinsdag promoveerde ze op haar bevindingen.

Terwijl ze in een MRI-scanner lagen, moesten de pubers reageren op de positieve, neutrale en negatieve feedback van hun ouders. 'Kritiek doet pijn', zo bleek uit de scans. 'We zagen activiteit in de hersenen die betrokken zijn bij de verwerking van emoties en pijn. Maar bij jongeren met depressie zagen we ook een grotere toegenomen activiteit in de hippocampus: het gebied dat betrokken is bij het geheugen. We weten het niet zeker, maar het kan betekenen dat zij kritiek van hun ouders beter opslaan.' Daarbij lijken ze 'veel meer gefocust te zijn' op het afkeurende commentaar, zegt Van Houtum. 'Na afloop moest iedereen in twee minuten zoveel mogelijk woorden noemen die ze daarvoor als feedback hadden gekregen van hun ouders. De gezonde jongeren noemden evenveel negatieve als positieve feedback, de tieners met depressie veel meer negatieve.'

Ook lieten de onderzoekers de proefpersonen onder de MRI-scanner herinneringen herbelevén. Wanneer tieners met depressie die minder fijn vonden, zagen de onderzoekers afwijkende activiteit in het zogenoemde zelfreferentiële netwerk in het brein. 'Dit netwerk wordt geactiveerd als je nadenkt over jezelf. Maar als de herinneringen heel fijn waren, zagen we deze afwijkingen niet. Dat kan een aanwijzing zijn dat als jongeren met depressie bezig zijn met positieve herinneringen – met name degene die goed bij hun zelfbeeld passen – dit een boost kan geven aan hun stemming en zelfbeeld.' Daar moeten ouders hun voordeel mee doen, vindt de onderzoeker. 'Actief met je kinderen over positieve herinneringen praten, kan ervoor zorgen dat deze beter blijven hangen en makkelijker uit het geheugen naar boven komen. Over het algemeen blijven bij jongeren met een depressie negatieve herinneringen beter hangen, maar door er veel over te praten kun je dat misschien tegengaan en het positieve zelfbeeld van je kind ondersteunen.'

Tegelijkertijd is het van belang dat ouders feedback blijven geven. 'Van kritiek kun je leren. Maar ze moeten zich ervan bewust zijn dat het bij sommige kinderen harder binnenkomt. Het is de tendens in de literatuur geweest dat pubers zich meer op leeftijdsgenoten richten en zich losmaken van hun ouders. Dat klopt zeker, maar tot nu toe werd veelal genegeerd hoe belangrijk de rol van ouders tijdens de adolescentie blijft.'

Lisanne van Houtum, *Exploring the self in adolescent depression*. Promotie 19 september

Er moet veel meer aandacht komen voor de rol van vaders in ouderschapsonderzoek, betoogt promovendus Else de Vries in haar proefschrift *Focus on Fathers*. 'Vaders hebben een duidelijke voorbeeldfunctie.'

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

'Facts of Life' (1956), schilderij van Norman Rockwell

Slechts in 25 procent van al het onderzoek naar het verband tussen ouderschap en kindontwikkeling worden beide ouders betrokken, ontdekte promovendus Else de Vries tijdens een onderzoeksstage. Nog opvallender: één procent van al het onderzoek stelt uitsluitend de vader centraal, terwijl de overige 74 procent de focus legt op de rol van de moeder.

'Dat vond ik vreemd', vertelt ze. 'Als onderzoekers vaders als minder belangrijk behandelen, bevestigen ze het stereotype dat ze ook minder belangrijk zijn voor de ontwikkeling van kinderen. Dat wakkerde iets in mij aan.'

Donderdag hoopt De Vries te promoveren op haar proefschrift *Focus on Fathers*. Een van de conclusies: vaders zijn minstens zo belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen als moeders.

Dat klinkt anno 2023 misschien als een open deur, maar het is nog steeds zo dat vrouwen minder betaald werk doen en meer zorgtaken op zich nemen dan mannen. Volgens De Vries kan dat mede verklaren waarom zo veel onderzoek alleen moeders betreft. 'Vaders werken gemiddeld 50 procent meer dan moeders. Dat heeft tot gevolg dat het voor wetenschappers die de rol van ouders in het gezin willen bestuderen, makkelijker is om de moeder centraal te stellen. Ik deed mijn onderzoek juist vaak aan het eind van de middag, in het weekend of als de vader papadag had.'

De Vries wilde weten welke factoren het opvoedgedrag van vaders verklaren en wat de consequenties daarvan zijn op de ontwikkeling van kinderen. Daarvoor voerde ze meerdere experimenten uit, waaronder een hormonaal onderzoek onder 32 Nederlandse vaders met hun peuter.

'We lieten de vader en het kind twee taken doen. De ene taak was leuk: samen spelen. De andere taak was lastig: het kind had een speeltje binnen handbereik maar de vader kreeg de instructie dat het kind daar niet aan mocht komen. We wilden weten of het testosteronniveau van de vader varieerde en of dat invloed had op hun gedrag.'

Als het kind bijvoorbeeld begint te huilen, kan het testosteronniveau bij de vader stijgen door stress. 'Maar wat uit voorgaande studies nog niet duidelijk was, is of vaders daadwerkelijk minder goed en adequaat reageren op de signalen van het kind wanneer ze een hoger testosteronniveau hebben. Terwijl een hoger testosteronniveau over het algemeen in verband wordt gebracht met agressief gedrag.'

Wat bleek: bij het lastige taakje steeg, zoals verwacht, het testosteronniveau van de vader. Maar de vader reageerde óók beter op de signalen van het kind. 'Dat hadden we niet verwacht', zegt De Vries, 'omdat tot nu toe bekend is dat een hoger

testosterongehalte zou leiden tot een minder sensitieve omgang met het kind. Wij zagen juist dat de vaders op een fijne manier met de situatie omgingen door het kind af te leiden. Toename van testosteron lijkt er dus voor te zorgen dat ze waakzamer zijn op de gezichtsuitdrukkingen van het kind en beter op hun signalen reageren, bijvoorbeeld door het te troosten als het huilt in plaats van te zeggen dat het kind zich aanstelt. Vaders worden erdoor gemotiveerd hun kind te beschermen.'

Een ander deelonderzoek ging over genderpatronen. 'Er zijn theorieën dat vaders meer stereotiepe ideeën over gender hebben dan moeders, bijvoorbeeld dat zij eerder denken dat bepaald speelgoed echt iets voor jongens is. Die boodschap uitte ze niet zo expliciet, maar brengen ze vaak op een onbewuste manier over.'

Door middel van een observationeel onderzoek onder 144 gezinnen probeerde ze die theorie te stellen. 'Bij elk gezin - vader, moeder en een kleuter - gingen we op huisbezoek en lieten we de ouders om de beurt met het kind spelen met heel meisjesachtig of juist heel jongensachtig speelgoed. Daaruit bleek juist dat moeders zich meer betrokken toonden in de stereotiepe situatie: dus wanneer een dochter met Barbies speelde of een zoon met auto's. Bij de vaders zagen we geen verschil. Dat kan betekenen dat moeders hun kind onbewust stimuleren om stereotiep gedrag te tonen.' Ook dat is een 'verrassende uitkomst', vindt De Vries.

Mogelijke verklaring: 'Moeders gedragen zich doorgaans sociaal wenselijker.'

Die nieuwe inzichten zouden er niet zijn als de wetenschap zich alleen focust op de rol van de moeder, denkt De Vries. 'Het is belangrijk om ook de vaders daarin mee te nemen. Dat kan echt beter. Zeker ook omdat we weten dat kinderen sterker een voorbeeld lijken te nemen aan het gedrag van hun vader dan van hun moeder: vaders spelen bijvoorbeeld vaker op een fysieke manier met hun kind en die momenten zijn voor het kind bepalend voor hoe zij met conflictsituaties omgaan. Vaders hebben een duidelijke voorbeeldfunctie.' Bovendien zal meer onderzoek naar de vaderrol leiden tot meer gelijkwaardigheid, denkt De Vries.

'Denk aan betere regels rond ouderschapsverlof, zoals in de Scandinavische landen. Of door het hele gezin interventies aan te bieden wanneer zich onderling problemen voordoen.'

Voor De Vries persoonlijk betekent haar vader 'heel veel' voor haar. 'In mijn jeugd hadden mijn ouders een vrij traditionele rolverdeling: mijn vader werkte fulltime, mijn moeder parttime. Maar hij was wel heel betrokken en een rustige, constante factor in mijn leven. Dat is heel waardevol.' Inmiddels heeft ze zelf een dochter.

'De vader van mijn dochter en ik hebben co-ouderschap want we zijn niet meer bij elkaar. Maar hij doet evenveel als ik, daar kiezen we bewust voor.'

Else de Vries, *Focus on Fathers*. Promotie op 21 september

De vergeten vaders

Hij hoopte dat zijn kleur er niet toe deed

Als journalist, schrijver en programmamaker oogstte de Surinaamse intellectueel Anil Ramdas (1958-2012) grote bewondering. Maar na 9/11 raakte zijn kritische blik uit de mode en werd hij verguisd, aldus biograaf Karin Amatmoekrim, die dinsdag promoveert. 'Niemand houdt van wijsneuzen, en Anil was een enorme wijsneus.'

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO KATRIJN VAN GIEL

'Als schrijver weet je dat er tijden zijn dat je en vogue bent. Vervolgens komt er een 2.0-versie van jou op, en ben je zo weer vergeten', zegt schrijver en letterkundige Karin Amatmoekrim (1976). 'Maar Anil was daar teleurgesteld over. Met een beetje meer levenslust had hij zichzelf opnieuw kunnen uitvinden, maar zijn energie was op.' Op de dag van zijn 54ste verjaardag pleegde de Surinaams-Nederlandse presentator, journalist en schrijver Anil Ramdas (1958-2012) zelfmoord. Als hindoestaanse Surinamer ging hij in Nederland sociale geografie studeren. Hij begon zijn journalistieke carrière bij *De Groene Amsterdammer*, waar hij bevriend raakte met journalist en schrijver Stephan Sanders. Met hem maakte hij het televisieprogramma *Het Blauwe Licht* waarin ze samen mediafragmenten analyseerden. Na een correspondent-schap in India voor NRC werd Ramdas directeur van het Amsterdamse debatcentrum De Balie. 'Ik heb het een beetje gemist toen hij veel aandacht kreeg', vertelt Amatmoekrim, die dinsdag in Leiden promoveert op een biografie van Ramdas. 'Ik wist dat hij bestond, maar was niet met hem bezig, hoewel we allebei van Suriname zijn. Ik heb *Het Blauwe Licht* pas gezien toen ik aan dit onderzoek begon. Stephan en Anil hadden best wel *swag*. Jonge mannen met mooie overhemden, die al peukjes rokend tv-programma's ontleedden.'

'Schrijvers moeten voor ons het verleden terugvinden, waarmee wij aan ons heden zin kunnen geven.

Migranten moeten hun verleden verzinnen, niet door erover te liegen, of het te verheerlijken en te romaniseren. Maar door het literair te verwerken en op die manier dat verloren verleden zinvol te maken.'

(Uit: *De papegaai, de stier en de klimmende bougainvillea*, 1992)

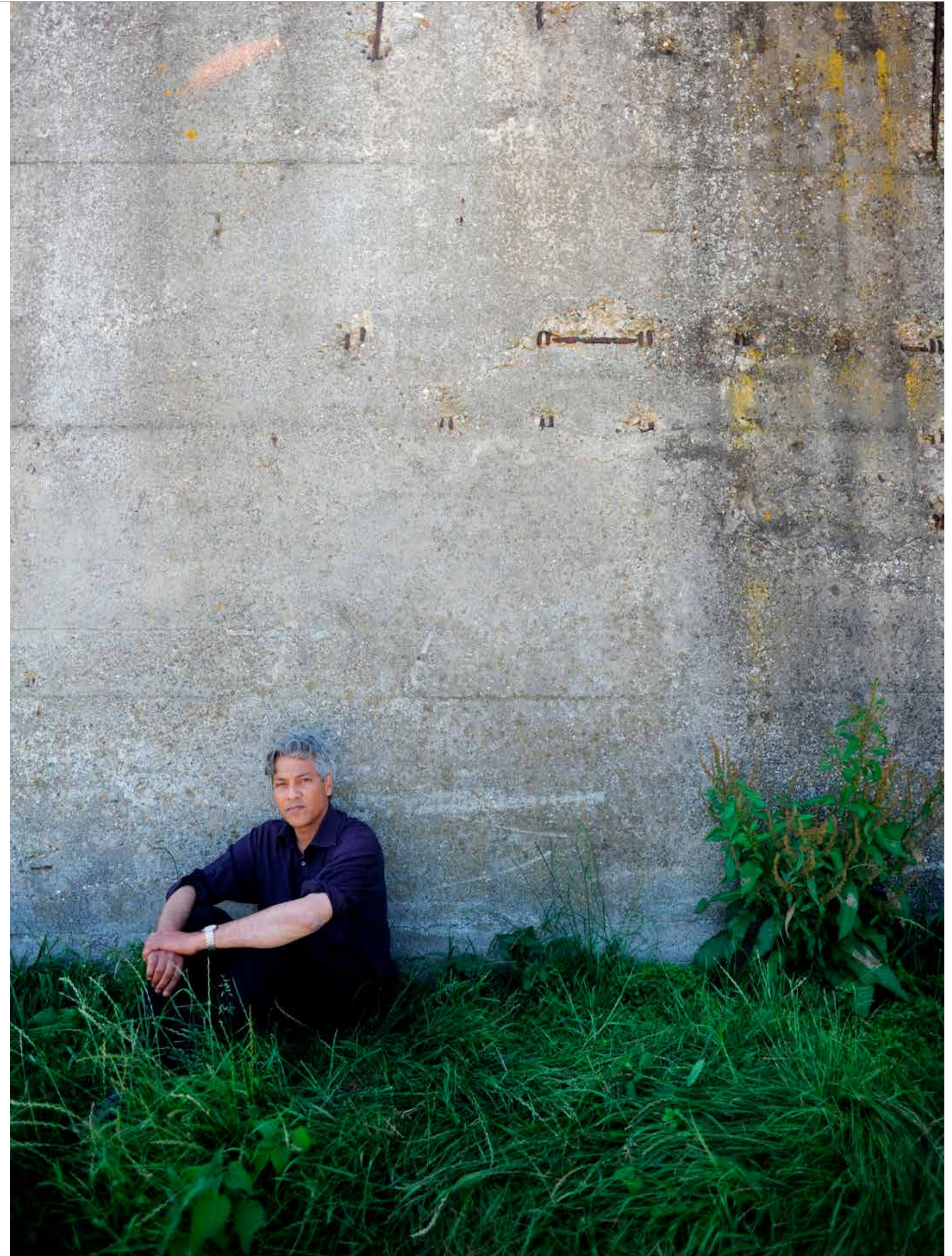
gespeeld want voelde me niet meer welkom in Nederland. 'Hij was helemaal in shock: "Je bent toch een schrijver? Is het niet je taak om juist nu te blijven?" Het is een heel relevante vraag, waar ik toen geen antwoord op had. Door de opkomst van het populisme en de wereld die in de fik staat, ontkwam ik er niet aan me met het maatschappelijk debat te bemoeien. Als migrant en vrouw van kleur is mijn bestaan politiek geladen. Ik kon ook niet meer wegstijgen. Het was onvermijdelijk.

'Anil was een van onze beste essayisten: een voorloper als het gaat om het nadenken over nationale identiteit en onze multiculturele samenleving. De koloniale geschiedenis bepaalt onze werkelijkheid. Alle migratiestromen komen voort uit de ongelijke verdeling van welvaart, die weer het gevolg zijn van het imperialisme. Zo lang het Westen zoveel rijker is, zal de rest van de wereld naar ons toe willen komen.

'Anil verwerkte zijn ervaringen als migrant in zijn werk. Hij belichtte niet alleen het Surinaamse of Nederlandse perspectief, maar probeerde ook alle dwarsverbanden buiten zijn eigen identiteit te tonen. In alle herdenkingsstukken die na zijn dood verschenen, ontbreekt dat postkoloniale perspectief. Anil werd zelfs omschreven als de "koning van de allochtonen", de migrant die nooit ergens thuiskomt en bij wie de tragiek schuilde in een combinatie van alcoholisme en algehele ontworteling. >

'Ik ontmoette Anil in 2010. Hij had me in een tv-programma geïnterviewd. Na afloop stonden we aan de bar. Het was vlak voor de verkiezingen en de populariteit van de PVV maakte ons angstig. Bij migranten komt het anders binnen als er ineens een partij met een racistisch programma opstaat. "Wat doe je als Wilders aan de macht komt?" vroeg Anil. "Dan vertrek ik", antwoordde ik. "Je kunt overal schrijven." Ik had al met die gedachte

'Als persoon van kleur word je constant geconfronteerd met aannames gebaseerd op je uiterlijk. Je moet je constant bewijzen'

> Toen hij overleed, ben ik zijn enige roman, *Badal*, gaan lezen, die een jaar voor zijn dood uitkwam. Het hoofdpersonage is een drankzuchtige Surinaams-Nederlandse schrijver. Recensenten fakkelden het af als "pijnlijke egotrip".

'Ik was echter onder de indruk en in de war van de roman, omdat ik nog nooit zo'n boek in de Nederlandse literatuur had gelezen. Anil creëerde een volwaardig zwart personage met al zijn tegenstrijdigheden en gelaagdheden. Het biedt een heel kritisch perspectief op de onmogelijkheid voor migranten om zich volledig te verhouden naar de verschillende werkelijkheden in die wereld. Dat is superwaardevol.

Toen dacht ik: misschien ben ik wel de aangewezen persoon om dit onderwerp verder uit te diepen. Van zijn familie mocht ik alles gebruiken voor de biografie. Zijn vrouw Chandra vroeg alleen of ik een aantal intieme berichten aan haar weg wilde laten. Dat vond ze te confronterend. Het zijn heel verdrietige maar mooie mails. Ik ging zelf door een scheiding toen ik ze las, en heb echt zitten huilen.'

'Hollanders die in eigen huizen wonen en een eigen auto hebben en met vakantie kunnen, zijn voor een groot deel white trash. Het zijn tokkies, het zijn families Flodder, met achterlijke ideeën en onbeschofte omgangsvormen. Wat kun je anders zeggen van de meeste Telegraaflezers, SBS 6- en RTL-kijkers en Pvv-stemmers, dan dat ze boers, onbehouwen, ruw, plat, vulgair, ordinair en ongemanierd zijn? Primitieve, rancuneuze, rechtse en extreemrechtse types zonder moraal, zonder principes, zonder idealen. De culturele beschaving van een groot deel van de Hollanders is net zo mislukt als die van een groot deel van de allochtonen.'

(Uit: 'Het culturele drama', 2010)

'Op dat essay werd heel heftig gereageerd, terwijl hij inhoudelijk wel een punt heeft. Ramdas stond voor altijd zeer kritisch blijven op jezelf en anderen. Dat was niet meer in de mode. Mensen waren vermoeid, hadden geen behoefte aan een ander perspectief. Deze vermoeidheid was gekoppeld aan het gevoel dat het Westen na 9/11 gevaar liep. Door de terroristische aanslagen was er geen plek voor zijn ideeën. Het sentiment was: je bent met ons, of tegen ons.

'Niemand had behoefte aan iemand die opsomde wat het Westen allemaal niet goed deed. In Nederland willen we dat iemand normaal doet en niet al te vol van zichzelf is. Niemand houdt van een wijsneus, en Anil was een enorme wijsneus. Het braafste jongetje in de klas dat steeds zegt tegen een klasgenootje: "Niet afkijken, dat is namelijk niet goed voor je."

'Als hij dit essay nú zou publiceren zou er heel anders op worden gereageerd. Maar destijds kregen de grootste pestkoppen, de hardste schreeuwers op het schoolplein de meeste ruimte in bladen en kranten.

'Hij nam het zichzelf en zijn generatie linkse intellectuelen kwalijk. "We hebben het debat uit onze handen laten glippen", zei hij in een van zijn laatste interviews.'

Waarom ik mezelf straks doctor ga noemen

In haar column in NRC schreef Karin Amatmoekrim deze maand dat ze niet bescheiden zal zijn als ze aanstaande dinsdag haar proefschrift succesvol heeft verdedigd. 'Als ik straks doctor ben, mag iedereen het weten.' Soms wordt er wat minachtend gesproken over academische titels, vertelt ze.

'Ik had hier een discussie over met een goede vriend die in Delft had gestudeerd. Hij deed wat schamper over mijn proefschrift. Toen zei ik tegen hem dat hij wel moest begrijpen dat het voor mensen zoals ik niet voor de hand lag om naar het gymnasium te gaan, laat staan om te gaan studeren.

'Al mijn vriendinnen op het gym konden na schooltijd rustig thuis thee gaan drinken. Ik woonde in een flatje waar het een totale puinhoop was. Als mijn alleenstaande moeder om half zeven doodmoe thuis kwam van werk verwachtte ze dat er door mij was gekookt. Ik had ook boodschappen gedaan en mijn broertjes en zusjes van school gehaald. Na het eten gingen de kinderen baden. Pas daarna kon ik aan mijn huiswerk gaan zitten.

'Alles waarom hij bewonderd werd, was plots verdwenen'

'Sinds oktober: vader overleden, Chandra echt bij me weg, definitief verhuisd, ach, met mij viel toch niet echt te leven. Ik heb me in december bijna dood gedronken, werd met een promillage van 4.1 opgenomen op de afdeling psychiatrie van het Lucas Ziekenhuis, (psychose, vechtend en bloedend, ze bonden me vast aan het bed, zoals in de Middeleeuwen), voor het geval je het wil weten: normaal raak je bij een promilage van 4.0 in een coma, en ben je bij 4.5 dood. ik heb mezelf dus bijna ge-Amy Winehoused.'

(Uit: mail aan uitgever De Bezige Bij, 2012)

'Het overlijden van zijn vader - die altijd heel trots op hem was - is mogelijk het laatste duwtje geweest. Anil was erg teleurgesteld in Nederland. Hij dacht: daar zal ik alleen maar inhoudelijke gesprekken voeren, dan kijken de mensen naar mij zoals ze naar andere intellectuelen kijken, dan doet mijn kleur er niet toe.

'Als persoon van kleur in een witte omgeving word je echter constant geconfronteerd met aannames gebaseerd op je uiterlijk. Je moet je constant bewijzen. Dat is heel vermoeiend. Anil hoopte niet zozeer thuis te komen in het Westen, maar wel dat er een hoekje voor hem was waar hij zijn werk kon doen. Dat hoekje was er op het einde van zijn leven niet meer.

'Vlak voor zijn dood wees hij vrienden op *De Vermedering* van Philip Roth. Hij zei: "Dit ben ik." Die novelle gaat over een toneelspeler die zijn talent verliest. Alles waarom hij bewonderd werd, was plots verdwenen.

'Hij droeg het boek bij zich toen hij zelfmoord pleegde. Voorin liet hij een kort afscheidsberichtje achter, gericht aan zijn kinderen en zijn vrouw. "Dit boek zegt alles", schreef hij. "Noem me geen lafaard, schat. Maar ik kon het niet meer."

Karin Amatmoekrim, *In wat voor land leef ik eigenlijk?*

Anil Ramdas, *onmogelijk kosmopoliet*. Prometheus, 520 pgs. €39,99. Promotie is 26 september.

'Mijn moeder wist niet wat Latijn is, had nooit naar Bach geluisterd en wist niets van kunstgeschiedenis. Veel kinderen krijgen dat vanuit huis uit mee, ik moest me dat eerst zelf eigen maken. 'Je pleegt een soort verraad. Al mijn vriendinnen die lagere opleidingen gingen doen, raakte ik kwijt. Hun moeders spraken niet meer met mijn moeder: wat loop jij nou arrogant te doen met je kind op het gymnasium.

'Het is ook eenzaam. De uni moest ik zelf betalen en daarom had ik geen tijd voor onzin. Je familie heeft geen idee waarmee je bezig bent. Je moet zo overtuigd zijn van de doelen die je jezelf stelt.

'Als iemand vervolgens zegt: "Wat stelt een master of doctorandus eigenlijk voor?" dan denk ik: donder op, gast! Als jij ervoor had moeten doen wat ik ervoor heb moeten doen, was het je niet gelukt. Het gaat me dan niet alleen om mijn situatie, maar om al die kids die als eerste in hun familie gaan studeren. Hen wil ik een hart onder de riem steken. 'Daarom vind ik het ook tof om mezelf doctor te noemen, als het eenmaal gelukt is tenminste.'

Ook losse draadjes vertellen een verhaal

Het werk *Our Light Will Outlast Their Flags* (2002) gemaakt door Patricia Kaersenhout en Rolando Vazquez

'Het slavernijverleden is een geschiedenis die we allemaal moeten kennen', zegt Kitty Zijlmans. 'Het is zo gruwelijk geweest, dat je je soms niet kunt voorstellen dat we die nu kennen, omvat niet per se de volledige waarheid, vervolgt de emeritus hoogleraar kunstgeschiedenis.

'Degene die de geschiedenis opschrijft, is bijna altijd de overwinnaar.' Hierdoor lijkt het volgens haar alsof de geschiedenis van landen als Suriname, Indonesië of de Caribische eilanden pas begint met de komst van de Nederlanders. 'Maar er is natuurlijk al gigantisch veel geschiedenis geweest voor die tijd. De manier waarop de geschiedenis is geschreven, is door wit over zwart, als het al over zwart ging.'

'Als mensen van kleur dan wel gerepresenteerd werden in westerse geschiedschrijving of kunst, hadden zij vaak geen naam. 'In het schilderij *Olympia* (1893) van Eduard Manet zie je een witte prostituee op bed liggen die een bos bloemen krijgt aangereikt van haar zwarte dienstmeisje. Als of zij er niet toe deed. Dankzij uitgebreid kunsthistorisch bronnenonderzoek weten we nu dat haar naam Laure was.'

Maandag geeft Zijlmans een lezing bij Studium Generale, getiteld 'Zwart over wit'. 'Dat is een verwijzing naar het boek *White on Black* van Jan Nederveen Pieterse', zegt ze. 'Anders zou ik die titel nooit durven kiezen.'

Een van de kunstenaars die grote indruk op haar maakt, is de Surinaams-Nederlandse Patricia Kaersenhout. 'Zij gebruikt voorbeelden van representaties van mensen van kleur uit historisch materiaal en hergebruikt ze om een

Emeritus hoogleraar kunstgeschiedenis Kitty Zijlmans laat maandag zien hoe hedendaagse kunstenaars reflecteren op het slavernijverleden van hun voorouders. 'Het is niet zo simpel dat zwart goed is, en wit fout.'

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

nieuw beeld te creëren. Daarmee geeft ze een andere kijk op het slavernijverleden.'

Het werk *Our Light Will Outlast Their Flags* (2002) is een wandkleed dat ze samen met Rolando Vazquez heeft gemaakt en in het Tilburgs textielmuseum hangt. Het is op zo'n manier geweven dat er allerlei draden los hangen. 'Als je die draden los zou trekken, zou er weer een nieuw beeld ontstaan. De geschiedenis kent meerdere perspectieven.'

De kunstenaar gebruikt zwartwitfoto's van ansichtkaarten die te maken hebben met het koloniale verleden. 'In dat zwartwitte beeld verwerkt ze kleur om er doorheen te weven. In dit geval de Nederlandse vlag. Je kunt het zien als metafoor: er gaat meer schuil achter het beeld dan je in eerste instantie denkt.'

Het mooie aan het werk is dat er nooit een beschuldiging in zit, zegt Zijlmans. 'Het is niet zo simpel dat zwart goed is, en wit fout. Het beeld nodigt de kijker juist uit om na te denken over wat het precies betekent. Kaersenhout gebruikt alle middelen die een kunstenaar ter beschikking heeft: schilderkunst, glaskunst, stoffen, kralen, tekenkunst, fotografie, installaties en film.'

Zo maakte ze een film waarin beelden te zien zijn van de Amerikaanse danseres Josephine Baker die eind jaren '20 optrad in een kort rokje van namaakbananen. 'Baker speelde met het idee van de zwarte vrouw. Je kunt zeggen dat zij daarmee de karikatuur bevestigt, maar je kunt ook zeggen dat ze 'm juist weer toeïgnt. Dat gebeurde ook eindeloos door de westerse cultuur. Picasso verzamelde bijvoorbeeld Afrikaanse en Polynesische maskers en die hebben hem geïnspireerd tot wat wij nu het kubisme noemen. Waarom

zou die toeïgening omgekeerd niet ook kunnen?'

Een kunstenaar die ook gebruikmaakt van karikaturen is de Amerikaanse Kara Walker. 'Zij heeft een tien meter hoge sfinx gebouwd die volledig is gemaakt van suiker. *A Subtlety, or the Marvelous Sugar Baby* (2014) verwijst naar de suikerrietplantages waarop tot slaaf gemaakten moesten werken. De sfinx heeft naast het uiterlijk van een leeuw ook kenmerken van een karikaturale zwarte vrouw met volle lippen, een hoofddoek en dikke billen. Ook Walker geeft een andere interpretatie aan een al bestaande geschiedenis. Die wordt zo gelaagder en veelkleuriger.'

Al dertig jaar pleit Kitty Zijlmans ervoor om niet uitsluitend vanuit eurocentrisch perspectief naar kunstgeschiedenis te kijken.

'De geschiedenis is een complex weefsel met veel draadjes die met elkaar verbonden zijn. Wees je ervan bewust dat die "unieke" westerse ontwikkeling in de kunstgeschiedenis er niet zou zijn zonder verbintenissen met culturen over de hele wereld. Verwonder je over de creativiteit van deze kunstenaars, begrijp verschillende posities en neem het tot je. Dat klinkt misschien belerend, maar ik hoop wel dat dat gebeurt. De kunst is niet alleen het beeld, het is een diepe doorwerking van allerlei historische gebeurtenissen.'

Kitty Zijlmans, *Zwart over wit - hedendaagse kunst en het slavernijverleden*. Lezing Studium Generale, Lipsius zaal 019, maandag 25 september, 19:30 uur

Waarom we het lekenpraatje moeten invoeren

De Universiteit Leiden staat bekend om haar tradities, zo ook bij de verdediging van het proefschrift. Als promovendus kan ik enorm genieten van alle pracht en praal die hierbij komt kijken. De muren zijn behangen met oude schilderijen van hoogleraren, de commissie is gehuld in toga's en iedereen spreekt zoals het protocol dat voorschrijft. Toch zou ik een voorstel willen doen tot een kleine aanpassing, namelijk de toevoeging van het lekenpraatje. Voor wie nog onbekend is met dit fenomeen: tijdens een lekenpraatje legt een promovendus voorafgaand aan de verdediging in ongeveer tien minuten in leken taal uit wat hij of zij in de afgelopen jaren onderzocht heeft. Vrijwel alle universiteiten in Nederland bieden dit al aan. De verdediging is namelijk moeilijk te volgen voor mensen van buiten het vakgebied, laat staan voor niet-academici. Het lekenpraatje is daarom een mooi moment om toch een beeld te geven van het proefschrift en de daaropvolgende ceremonie begrijpelijker te maken.

In het promotieprotocol en -reglement komt het woord 'lekenpraatje' niet voor. Bij navraag bij de pedel kreeg ik te horen dat hier geen mogelijkheden voor zijn in het Academiegebouw. Wel is het

Terwijl wetenschappers het aan de samenleving verplicht zijn om hun onderzoek te verantwoorden, blijft de verdediging van proefschriften nauwelijks te volgen voor buitenstaanders, schrijft promovendus **Lucia Grijpink**. Leiden moet mee met haar tijd en net als andere universiteiten het lekenpraatje invoeren.

FOTO TACO VAN DER EB

'Als dit niet het moment is om leken bij wetenschappelijk onderzoek te betrekken, wanneer dan wel?'

mogelijk om een zaaltje elders te huren, maar dat wordt niet gefaciliteerd als onderdeel van de ceremonie. Dit houdt dus in dat alle genodigden eerst voor een presentatie van tien minuten een zaal in moeten worden geleid, om vervolgens te verkassen naar het Academiegebouw voor de verdediging. Wetenschapscommunicatie is naar mijn mening een essentieel onderdeel van een promotie. Het grote publiek zal niet de wetenschappelijke publicaties in vakbladen lezen of congressen bijwonen. Toch is het belangrijk dat de uitkomsten weer terugkomen bij de mensen voor wie we het doen. Wellicht hebben de resultaten zelfs een direct effect op hun levens. In het promotiereglement staat het volgende over wat er gebeurt na afloop van de toekenning van het doctoraat:

Daarna begroet de promotor (...) de gepromoveerde als doctor, en herinnert de gepromoveerde aan de verplichtingen jegens wetenschap en samenleving die deze graad betrokkene oplegt.

Zou het niet passend zijn om die 'verplichtingen jegens samenleving' een rol te geven in de ceremonie? Een veel gehoord tegenargument is dat een verdediging een academische aangelegenheid is, niet het moment om de leek te betrekken. Naar mijn mening is de ceremonie juist een geschikt moment om de niet-academicus te laten zien tot wat voor moois de wetenschap in staat is. Het onderzoek is afgerond, de onderzoeker zelf is aanwezig en er zal een inhoudelijke discussie met experts volgen. Als dit niet het moment is om de leek te betrekken, wanneer dan wel? In sommige gevallen pikt een journalist het werk op, maar als dit niet gebeurt zal de leek geen idee hebben van de conclusies uit het proefschrift. De afgelopen jaren is er bovendien een groeiend wantrouwen in de wetenschap ontstaan. Een beetje transparantie kan daarom geen kwaad. Het lekenpraatje kan een eerste stap zijn om onze wereld open te stellen voor ieder die wil weten wat er ten grondslag ligt aan wetenschappelijke uitkomsten. Daarnaast wordt wetenschappelijk onderzoek grotendeels gefinancierd vanuit publiek geld. Promovendi worden betaald vanuit beurzen van wetenschappelijke instituten, stichtingen of door de universiteit zelf. Ik zie het dan ook als mijn plicht om uit te leggen wat mijn resultaten zijn. Zo zien de geldschietters niet alleen dat het geld goed besteed is geweest, maar zijn ze hopelijk ook gemotiveerd om vaker onderzoek te steunen. Ten slotte kan het lekenpraatje de PhD'er zelf motiveren om stil te staan bij het maatschappelijk belang van het onderzoek. Wat zijn de

implicaties van mijn onderzoek voor de samenleving en hoe breng ik die over?

In de toekomst zullen we als wetenschapper de nodige beursaanvragen moeten schrijven, interviews moeten doen en gesprekken moeten voeren met partijen die ons onderzoek mogelijk maken. Het is ongelofelijk belangrijk dat we die connectie houden met het grote publiek. Ik pleit niet voor het verplichten van het lekenpraatje, maar als universiteit zou je de promovendus die zijn of haar 'verplichting jegens de samenleving' erkent, tenminste moeten faciliteren. Ik denk dat het hoog tijd is om ons promotiereglement een beetje bij te schaven. De verdediging kan helemaal blijven zoals die nu is, met alle pracht en praal waar iedereen zoveel van geniet. Mijn enige verzoek is dat de zaal tien minuutjes eerder open gaat zodat de promovendus de mogelijkheid krijgt een lekenpraatje te houden. Vele universiteiten gingen ons al voor en het is tijd dat ook Leiden meegaat met haar tijd, met behoud van tradities uiteraard.

Lucia Grijpink is promovendus bij het Leids Universitair Medisch Centrum

Studenten helpen mee bij het oplossen van cold cases

Een groep Leidse masterstudenten helpt de politie Den Haag bij onopgeloste zaken. 'Elk jaar staat de politie versted.'

DOOR TAMAR TROS

Masterstudenten van elke studie en faculteit kunnen zich de komende weken nog aanmelden om deel te nemen aan het vak Verdieping Cold Case. Bij die samenwerking tussen de Leidse universiteit en de politie Den Haag helpen studenten mee bij het onderzoek van een onopgeloste zaak.

'Het idee is dat studenten leren open te staan voor andere disciplines en hoe de wetenschap in de praktijk kan worden toegepast', aldus rechtspsycholoog en universitair docent Linda Geven. 'En dat dit vaak een stuk rommeliger en moeilijker is dan het in theorie lijkt.' Onder haar leiding verdiept een team van studenten zich elk jaar in een onopgeloste zaak.

Na een rondleiding bij het cold case team van de politie worden de studenten in het diepe gegooid en mogen zij zelfstandig een onopgelost dossier doorwerken in drie maanden tijd.

In de laatste vier weken kiezen ze vier aspecten om een hele week aan te besteden en kan vrijwel alles wat de studenten bedenken worden uitgevoerd.

'In verleden jaren hebben studenten bijvoorbeeld een hele messencollectie bekeken om te achterhalen wat voor mes er in de zaak gebruikt was', vertelt Geven.

'Ook gingen ze in gelatineblokken steken om te onder-

'De crime scene is nagebouwd en met bloed van de slager worden sporen nagebootst'

zoeken vanuit welke houding er gestoken was. De hele crime scene is nagebouwd in een gymzaal waar met bloed van de slager bepaalde patronen zijn nagebootst.' Dille Wiense (24) maakte het afgelopen jaar deel uit van het studententeam. 'Het was leuk om deze kans te krijgen en me zo gewaardeerd te voelen. De criminologie-studenten namen ons echt mee in hun vakgebied en lieten zich ook door de anderen inspireren.'

Over haar specifieke cold case kan ze jammer genoeg niets kwijt. 'Over de zaak mag ik niks zeggen omdat we allemaal een geheimhoudingsverklaring moesten ondertekenen.' Het enige wat ze zou willen veranderen aan het vak is de diversiteit binnen het studententeam. 'Niemand kent het vak buiten de criminologie en forensische studies, maar juist het verschil in expertise en manier van denken maakt dit vak zo leerzaam. 'En ook al ga ik niet door in de forensische wereld, nu ik bij het ministerie van Justitie en Veiligheid werk heb ik opnieuw met politie te maken, dus in die zin was dit vak een goed voorproefje.'

Aan het einde van het programma komt het cold case team van de politie op bezoek om te luisteren wat de groep heeft ondervonden.

'Elk jaar staat de politie versted', zegt Geven. 'Studenten vinden vaak toch nieuwe invalshoeken omdat de politie niet voldoende capaciteit heeft om zoveel tijd en aandacht aan elke zaak te besteden.' De politie houdt Geven niet op de hoogte over of er ook echt iets met de nieuwe inzichten wordt gedaan, maar die hoop is er natuurlijk wel. 'Dat het studententeam de zaak gaat oplossen is een illusie, maar de inzichten die zij brengen kan de politie helpen met de focus op de juiste plek leggen.'

Solliciteren kan door middel van het sturen van een sollicitatiebrief, cv, recente foto en cijferlijst naar Linda Geven (l.m.geven@law.leidenuniv.nl) voor 16 oktober, 17:00 uur. Er is plaats voor 16 studenten.

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 6 leerlingen groep, 4, 7 en 8. Taal en rekenen. **Voortgezet onderwijs:** *Biologie, Engels, 4 vmbto. 8Wiskunde, ardrisjkunde, 4 vmbto-tl. *Wiskunde, biologie, 2 vmbto. *Biologie, 3 vmbto. *Engels, wiskunde, 2 vwo. *NASK (natuur-

scheikunde), 2 mavo. *Wiskunde, 2 vmbto. *Nederlands, 4 havo. **Leiden-Zuid**, *4 leerlingen basisonderwijs, groep 4, 5 en 6. Woordenschat, lezen. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijs-winkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekooenen@owwleiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. BTW voor elke vijftiendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem, +31 (0)23-5714745, info@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad
Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 10.000

Hoofredactie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman
a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl

Marciëlle van der Kraan
m.w.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Tamar Tros (stagiair)

Medewerkers: Romy van den Akker | Pim Bakx | Emiel Beinema | Lente van den Berg | Cees van den Boom | Remco Breuker | Josette Daemen | Omar Ghaly | Lorenzo Gerritsen | Olaf Leeuwis | Maia de Quay

Art direction en vormgeving:
Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl

Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan

Illustraties: Bas van der Schot | Bandirah | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet B.V. Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem
Telefoon 023 - 571 47 45 |
E-mail sales@bureauvanvliet.com
<https://bureauvanvliet.com/>
advertentie/Weekblad

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmman | Nour Eldin Emara | Rosanne Hertzberger | Zoë van Litsenburg | Frank Rensen | Marten Jesse Pot | Hermelijin Smits

LAMME LEIDSE MEMES

CULTUUR

Spoken word-artiest Sophia Blyden zocht naar hoop in depressieve thema's, en vond die in haar familie, kikkers en sinaasappels. Haar werk klinkt vanaf zaterdag in de Lakenhal. 'Als ik in het moment leef, kan ik van kleine dingen genieten.'

DOOR TAMAR TROS

Foto Taco van der Eb

Hoop putten uit een sinaasappel

'Het leven is best wel kut', zegt auteur en programmamaker Sophia Blyden. 'Een tentoonstelling verandert dat niet, maar het kan wel de levensweg verlichten en mooier maken.'

Vanaf 23 september is Blyden te beluisteren in museum de Lakenhal bij de tentoonstelling *De Hardnekkigheid van de Hoop*. Haar spoken word-gedicht zal voortdurend te horen zijn terwijl bezoekers de aansluitende schilderijenreeks van Hans de Bruijn en het beeldend kunstwerk van Anjet van Linge bekijken (zie kader). Dat ze dit gedicht niet live voordraagt aan luisteraars is een heel gek idee voor Blyden. Normaal gesproken ziet ze de reacties van het publiek en past ze op basis daarvan zinnen aan voor het volgende optreden, maar dat is deze keer geen optie. Ze heeft daarom gekozen om op een compleet andere manier te spreken. 'Ik praat heel alledaags, alsof ik met een vriend in gesprek ben. Zo hou ik de luisteraar niet op afstand, maar overbrug ik de kloof tussen kunstenaar en ontvanger.' Blyden ging op zoek naar wat haar hoop geeft in het leven. Ze kwam uit bij haar familie en bij sinaasappels. In de jaren zeventig kwam haar vader uit Aruba naar Nederland. Hoewel hij veel racisme over zich heen kreeg, wist hij een positieve kijk op het leven te behouden.

Als ik kijk met de ogen van mijn vader weet ik: De oversteek wacht wel op mij De zee viert straks mijn komst De golven zullen speciaal voor mij klotsen

Ze vindt ook hoop in het verhaal van haar voorouders op Aruba. Ze dook de registers in om haar familielijn te achterhalen, maar dit bleek vrijwel onmogelijk omdat er onder de koloniale overheersing veel verloren is gegaan.

'Ook al weet ik weinig over de manier van leven van mijn voorouders, als ik naar de algemene geschiedenis kijk weet ik dat ze hoopvol moeten zijn geweest om al het leed overleefd te hebben', legt ze uit. 'Die hoop is doorgegeven, van generatie op generatie.'

je zoekt zoekt zoekt maar vindt niets welk eiland moet je hebben? Aruba, Sint Maarten, Curaçao wanneer vertrok wie naar waar en waarom weet ik zo weinig

Blyden schrijft regelmatig over 'depressieve thema's' als klimaatverandering, racisme, seksisme en grensoverschrijdend gedrag. Door West-Afrikaanse cultuur te bestuderen stuwte ze op een ideaal symbool om zulke zware onderwerpen aan te halen zonder ze letterlijk te hoeven noemen: de kikker. 'De kikker staat in West-Afrikaanse sprookjes symbool voor het bewustzijn en onderbewustzijn van de mens, doordat ze zowel op het land als in het water leven. Ik kan dit toepassen op bijvoorbeeld grensoverschrijdend gedrag, iets wat zo in onze cultuur is ingesleten

Elke dag een kruis hakken uit hout

Naast het spoken word-gedicht van Sophia Blyden kunnen bezoekers van Museum De Lakenhal ook de schilderijenreeks van Hans de Bruijn en het beeldend kunstwerk van Anjet van Linge bekijken. Het idee voor de expositie komt voort uit zeven schilderijen van De Bruijn die hij in 2017 maakte. Hij kwam op de titel bij het luisteren naar Wagners opera *Das Rheingold*, waarin de Noorse goden via een regenboog de weg naar het Walhalla afleggen. Daarom vormen de luchten op de zeven schilderijen samen de kleuren van de regenboog. Daaronder staan figuren, gebaseerd op De Bruijn zelf, die vanaf een rots uitkijken op iets wat voor de toeschouwer onbekend blijft. Hij liet zich inspireren door de Duitse schilder Caspar David Friedrich (1774 - 1840) uit de romantische kunststroming. 'Bij Friedrich kijkt de toeschouwer mee over de schouder van de persoon in het schilderij naar iets wat symbool staat

voor de cyclus van het leven, zoals een schip dat wegvaart of een ontwortelde boom', legt De Bruijn uit. 'In mijn schilderijen zie je niet waar het figuur naar kijkt en blijft de vraag of het hoopvol of tragisch is onbeantwoord. Mijn werk is geen antwoord, maar roept juist vragen op over de tijd waarin we leven en hoe we verder moeten.' Kunstenaar Van Linge hakte in de lockdown elke dag een kruis uit een stuk inheems hout en nodigde toeschouwers op sociale media uit om een persoonlijke boodschap mee te geven aan een van de kruizen. In haar werk gaat ze in op de grote vragen van het leven, die ze uitdrukt met langdurige handmatige processen. Het eindresultaat noemt ze 'spiritueel minimalisme'. De kruizen die op de binnenplaats van het museum te zien zijn heeft ze Requiem genoemd, want het is 'een requiem voor wat was, wat we verloren zijn en wie we zullen worden'.

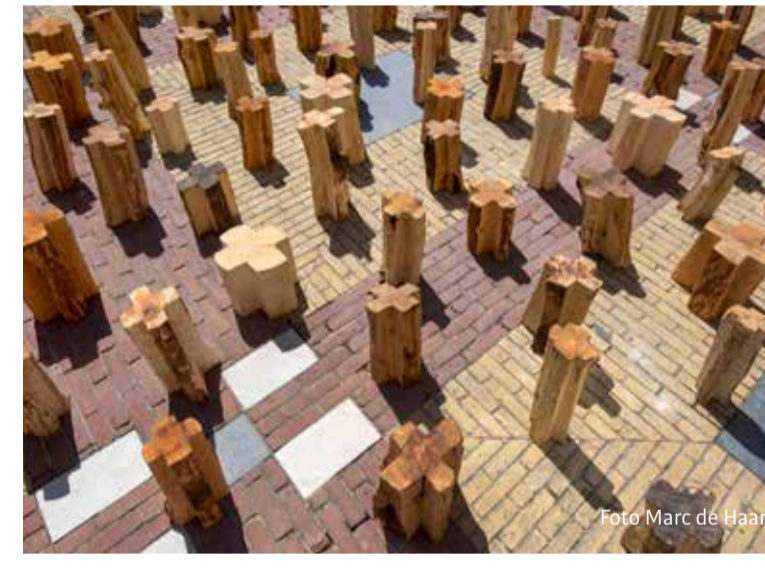

Foto Marc de Haan

dat we ons er niet meer bewust van zijn.' Toch is het niet altijd makkelijk om humor en hoop te vinden, geeft ze toe. 'Sommige dagen lukt het me niet, maar wanneer ik in het moment leef kan ik genieten van de kleine dingen. Door die dingen in mijn teksten te laten doorklinken kan ik over grote problemen praten op een manier die niet zo doemdenkerig is.' Die positieve blik komt voort uit de kleine dingen, volgens Blyden, zoals bijvoorbeeld een sinaasappel.

je haalt de sinaasappel uit je zak houdt 'm tegen het licht als een zon als een sinaasappelzon

Lieve sinaasappelzon, zal je zeggen Ik draag de kleren van mijn vader

'Mijn wens is dat luisteraars gaan nadenken over de heftige omstandigheden in de wereld, maar ook net als ik vrolijk kunnen worden van iets zo kleins als een sinaasappel.'

Hans de Bruijn, Anjet van Linge en Sophia Blyden, De hardnekkigheid van de hoop, De Lakenhal, 23 september 2023 t/m 7 januari 2024

‘Als er een traan vloeit, kun je daar niks aan doen’

DOOR EMIEL BEINEMA
FOTO TACO VAN DER EB

Wat houdt je werk in?

‘Ik begeleid begrafenissen. Meestal hoeven we alleen de kist te tillen: eerst naar de ceremonie en daarna naar het graf. Maar soms doen we ook andere ceremoniële dingen. Bij een katholieke uitvaart houden we een condoleanceboek bij of dragen we bloemen.’

Is het emotioneel zwaar?

‘Voor mij is het gewoon werk. Ik kom niet veel met cliënten in contact. We zijn vooral bij het dragen zelf, dus we zien vaak niet hoe mensen erbij zitten tijdens het afscheid. Dat is het heftigst. ‘Maar soms komt het toch dichterbij. Ik heb wel eens een dienst gehad waarbij

de familie zelf mee wilde dragen. Wij liepen voorop, maar hoorden ze achter ons snikken. Je ziet soms ook kinderen huilen, of hoort ze roepen: ‘Oma! Oma is weg!’ Dat zijn de momenten waarop je voelt dat je op een begrafenis bent.’

Kun je dan je tranen bedwingen?

‘Als er een keer een traan over je wang rolt, kun je daar niks aan doen. Maar het is niet de bedoeling dat wij in die emotie meegaan. Ik heb daar zelf niet zo’n last van. We zien vaak weinig van de begrafenis en kennen de overledene niet. Daardoor wordt het niet persoonlijk. ‘In de auto onderweg naar een dienst is het nog gewoon gezellig. Maar het mo-

ment dat we op de begraafplaats aankomen, gaat in één keer de switch om. Dan loopt iedereen gelijk strak in formatie en met een neutraal gezicht.’

Is het leuk werk?

‘Ik vind het een heel fijne baan. Het is heel mooi en een handige bijbaan, want erg flexibel. Je geeft je beschikbaarheid ongeveer een maand vooraf op. Een paar dagen van tevoren krijg je dan te horen als er een dienst is en kun je die bevestigen.

‘Mensen zijn ons ook vaak heel dankbaar. Bij een Chinese dienst is het gebruikelijk om de dragers een fooi te geven. Dan krijg je een heel mooi envelopje. Bij andere diensten staan we op het einde soms in een erehaag en bedanken mensen ons nog. Dan laten ze weten dat ze vonden dat het heel strak ging.’

Is een strakke dienst het hoogst haalbare?

‘Ja, daar gaan we voor. Het is mooi om te merken wanneer iedereen op één lijn zit. Elke dienst is een van ons commando. Die zegt bijvoorbeeld: ‘Dragers buigen alstublieft’, zodat iedereen weet wanneer we moeten bewegen. Soms zijn we zo goed op elkaar ingespeeld dat we al op dat moment anticiperen. Dan gaat alles perfect gelijk en ziet het er mooi uit.’

Ben je door dit werk anders naar de dood gaan kijken?

‘Als ik nu zelf een uitvaart zou bezoeken, zou ik er denk ik niet zo mee bezig zijn: dan denk je meer aan de persoon zelf dan aan wat eromheen gebeurt. Maar de begrafenis van Queen Elizabeth II heeft iedereen hier gezien. Haar kist had loden elementen dus was ontiegelijk zwaar: zeker twee keer zo zwaar als wij hier schouderen. Die moesten zij met z’n achten dragen en dan ook nog een heel lange tijd. Daar hebben we het nog vaak over gehad.’

COLUMN | OMAR GHALY

Na twee weken college denk je: geef mijn portie maar aan Fikkie

Er bestaan dingen die je niet met alleen de rede kan verklaren. Waarom smaakt een kapsalon zoveel beter ’s nachts? Hoe kan het dat er zoveel horken en imbecielen zich opgeven voor *Lang Leve de Liefde*? Waarom word je verliefd op de één en niet op de ander? Het leven zit vol met onopgeloste raadsels, mysteriën die schreeuwen om een oplossing.

Vandaag moeten we het hebben over een vraagstuk waar iedereen ervaring mee heeft maar dat logischerwijs niet zou mogen bestaan: de septemberdip.

Ieder jaar overkomt het mij weer.

Misschien dat ik er speciaal gevoelig voor ben, maar ik weet uit ervaring dat meer mensen hier last van hebben. Voor je gevoel is het jaar

nog nauwelijks goed en wel begonnen of je snakt alweer naar een pauze.

Twee weken college en je denkt: geef mijn portie maar aan Fikkie. Je voelt je een beetje als het kind achter in de auto dat op weg naar de vaste camping ergens in de Alpen al bij Hazeldonk vraagt: zijn we er bijna? Nee, nog lange niet. Nog lange niet.

De septemberdip is misschien wel het vlaggenschip van een te verwende generatie. Je hebt net je zomer doorgebracht exact zoals je het wilde. Je bent op vakantie geweest met vrienden die je al een tijd niet gesproken had, je familie nam je mee ergens naar een hutje waar het wel chill was en je niets hoeft te betalen.

Dat laatste kwam dan weer goed uit want de week daarna ging je naar Lowlands om daar al je zuurverdiende centen uit te geven aan drankjes die je net niet lekker smaakten. En zo rolde je door van onvergetelijke immateriële ervaring naar onvergetelijke immateriële ervaring, dat maakt een mens immers gelukkiger dan spullen.

En dan komt het moment dat je weer moet landen in de nieuwe realiteit. Je bent een

ambitieuze student, je legt de lat hoog voor jezelf. Je weet dat je dit jaar moet knallen, een verpletterende scriptie moet neerzetten.

Uiteraard ontplooi je ergens een nevenactiviteit. Studeren is meer dan alleen maar punten halen. Wil je mooi terecht komen, dan kun je niet met alleen een cijferlijst aan komen zetten. Je cv moet interessant zijn, gevarieerd. Heb ik al ergens een buitenlandstage? Kan ik nog ergens een bestuursjaar doen?

Je bijbaan moet je ook niet vergeten. Alles wordt duurder, ook je huur. Je bent druk, druk, druk en als mensen vragen hoe het met je gaat, geef je ze een opsomming van waar je allemaal mee bezig bent.

September is de maand dat je erachter komt dat Johan Remkes gelijk had. Niet alles kan overal. Eigenlijk moet je je ambities bijstellen maar nu nog even niet.

In september denk je nog dat je er wel doorheen komt. September is de maand van worstelen met jezelf. In oktober kom je daar wel weer op terug. Earth, Wind & Fire wisten het allang: *Golden dreams were shiny days*.

Omar Ghaly is student Egyptologie

‘De septemberdip is het vlaggenschip van een te verwende generatie’